ZBIOR

TYGODNIOWY

Wiadomości Uczonych

na Rok P. 1784.

WYDANY.

Kwartał Pierwszy

w Krakowie

z Drukarni Uprzywiliowaney Ignacego Gre
Typografa y Bibliopoli J. K. Mći.

Sicut apes omnibus insidere flosculis, de singulis autem utilia carpere videmus: sic eruditionis etiam comparandæ studiosos nullius rei esse rudes, sed undique, utilia colligere decet, vix enim hac ipsâ diligentiâ naturæ nostræ pravitatem superabimus. Isocrates.

Jako pszczołki siadaią w prawdzie na wszystkich kwiatkach, à z niektórych tylko biorą co im pożytecznieysze tak też usiłuiącym nabyć umieiętnosci przynależy, żeby w żadney rzeczy nie byli prostakami, ale zewsząd zbierali, co im do tego iest pomocnieyszego ledwie bowiem przez tęż samę pilnosć, natury naszey zepsucie pokonamy.

ZBIOR
TYGODNIOWY
Wiadomoſci Uczonych.

Num: 1.

Niedziela 1. Lutego R. P. 1784.

Fructus ingenii & virtutis - - - tum maximus percipitur quum in proximum quemq; confertur. Cicer: de amicit: § 19.

Wtedy dopiero naywiękſzy pożytek rozumu y cnoty odbiera ſię gdy ſię ten y ná bliźniego zlewa.

U W A G A

Około potrzeby czytania Xiąg y pism uczonych:

Czytanie Xiąg y Pism uczonych, ieſt krótką do nabycia wſzelakiey umiejętności drogą, iako, też do uchronienia ſię pracy y trudow, które są od nauk nieoddzielne zasłoną. Tym ſpoſobem bez pracy korzyſtać każdy może z tego, co drugich tak wiele koſztowało.

Nayprzyſtoynieyſza zabawa którą kto ſobie obrać może, ieſt to udać ſię do czytania, tyle żwyczaynie z niego każdy bierze ile chce.

Ta zabawa ieſt iednym pożyteczna, przyiemna drugim, każdy tu znaydzie czego ſzuka, ieſt moim zdaniem iedna ſzczegulnie ze wſzyſtkich zabaw, która naymnie ey ſzkodzi zdrowiu á naywięcey ſię podoba rozumowi.

Ieſt to Dama w której pięknosci nowe ſię codzień odkrywaią wdzięki, ieſt to ſkarb w którym ſię nowe coraz czerpaią

paią dostatki. Iest to poiazd który nie uwożąc nas z mieysca na którym iesteśmy, obieżdża z nami wszędzie, y widzieć pozwala; gdzie się co dzieie. Iest to Echo które nam powtarza y wszystko ogłasza, cokolwiek się stało y dotąd się ieszcze przytrafia po całym świecie.

W tey zabawie oboiey płci ludzie zarownie znayduią uciechę w szczęściu, iako y w nieszczęsnych przygodach. Czytanie Xiąg uczy y zaprawia wiek młody, zachęca y umacnia tych, którzy są w wieku doskonałym, y służy zamiast kompanii tym którzy iey nie lubią.

Niech będzie, iaki chce czas, niech się kto na iakimkolwiek znayduie mieyscu, skoro mu się nieco uprzykrzy, niech tylko zacznie czytać, iużci przestanie być samym y być na się markotnym.

Słowem ieżeli się w czytanie Xiąg y pism uczonych zapuścim, tedy w życiu naszym nie doznamy tęsknoty. Nigdy nam się dzień nie sprzykrzy y przeto nocy tęskliwie wzywać nie będziemy. Ani sobie nie będziem przykremi, ani innym nieużytecznemi.

Ale

Ale choćby za wszystek pożytek z czytania Xiąg ten tylko pozostał, że się przez to zabiega prożniackiemu życiu y owey szkodzie, który przez to ponosi młodź, iż ze Szkoł wcześnie się wydarlszy do grobowey deski poczciwey Xięgi w rękę nie weźmie, taż sama korzyść, nie iestże dość wielka y szacowna? Dopieroż gdy nadto otwiera drogę do nabycia wszelakiey umieiętności y do pomnożenia się w niey coraz bardziey? Zaiste przeciąg sześciu lub siedmiu lat, który w młodości naukom oddaiemy, nie iest dostateczny uczynić nas uczonemi zupełnie, wszakże iest dostateczny do nabycia przynaymniey początków umieiętności, y ukazania nam drogi, którą iuż za przewodnictwem Xiąg y pism uczonych, sami do końca trafić możemy.

Co ieśli nie nastąpi tedy nie tylko w tey drodze dalej nie postąpiemy ale się nazad do domu nieumieiętności y niewiadomości, z któryeśmy byli wyszli powrociemy. Umieiętność y nauka każda z pracą nabyta ustawicznego że tak rzekę wsparcia potrzebuie, iżby nie zwietrzała, gdyż czego w używaniu nie mamy, tego się oduczamy. Kto chce

być

być mądrym niech czyta. Kto chce ſwey Oyczyźnie ſłużyć y być użytecznym, niech czyta.

Nauka y mądrość naylepſzą ieſt do publicznych w Oyczyźnie zabaw przyprawa, ktore iuż ſą ſkutkiem, iuż też w ſamym doświadczeniu, pomnożeniem umieiętności. Cicero przez ſwą naukę gornym ſię ſtawſzy, naywyżſzych w Oyczyźnie Urzędów, nauk ſię bynaymniey nie puścił, wiedząc iż przez nie tam przyſzedł, gdzie naybardziey doświadczył iż mądrość potrzebna ieſt. Kato wielki Statyſta y miłośnik ſwey Oyczyzny piſał Hiſtoryą dla Syna, á przed ſamą śmiercią czytał przyzwoitą czaſowi temu Xięgę Platona o nieśmiertelności duſzy. Cezar wielki Hetman, nieośledni przytym Dzieiopis, iakim niegdyś był u Grekow Polibiuſz, który tak ſławnym był z głowy, iak y z ſerca, z piora iak y z oręża. Scipio bitwy zwodząc równie trzymał ſię Xięgi iako y broni. A mowiąc o Oyczyźnie naſzey, wſzak y tey nie ſchodziło na takichże mężach którzy naywyżſze piaſtuiąc urzędy y ſami ſię w umieiętnościach wydoſkonalali y oneż pomnażali. Y tak dobywanie

wanie Gdańska nie przefzkadzało wielkiemu Hetmanowi Zamoyfkiemu uczonych ludzi z Włoch do Polfki fprowadzać, á coż mówić o owych wielkich u nas Mężach, ktorzy mądrą radą równie iako y mądrym pifmem Oyczyźnie fwey flużyli? iako to owi przefławni Lubomirfcy Łubieńfcy, Morfztynowie, Solikowfcy Opalińfcy Fredrowie y inni.

Wfzyfcy ci y im podobni, dowodzą tey prawdy iawnie, że Lubo nie mafz Człowieka ná świecie choćby też był naylichfzym, któryby nie mogł do czego fię przydać, y iakąkolwiek przyflugę powfzechności uczynić y ftać fię użytecznym, który nie ma potemu przyzwoitey umieietności, á którey pewnie bez czytania X ąg y pifm uczonych nie tak łatwo nabyć.

---

z Dzieła Peryodycznego pod Tytułem Public-Ledger

Poiąć nie mogę przyczyny iż my gorliwi o nafze Prawa y Przywileie Angielfkie broniemy y utrzymuiemy (ku zazdrości innym narodom) wolność Oyców nafzych, z tym wfzyftkim niewol-

nicy

nicy ſtaiemy ſię względem podatków przez urzędników ułożonych. Od rana do wieczora nie myślą oni, tylko o nowych ſpoſobach wybierania danin wyniſzczaiących poſpolitwo.

Dla oddychania powietrzem zdrowym, w karecie lub konno iadąc, lub też pieſzą idąc; piiemy czy zaſilamy ſię, zaſypiamy czy obudzeni podnoſiemy ſię z łożka płaciemy podatki.

Wſzyſtkie uſtawy Parlamentowe które wychodzą tak ſą powiękſzone y dziennie powiękſzaią ſię, i z tych zamkniętych w Xięgach olbrzym ba y całe olbrzymiſtwo obiącby nie potrafiło.

A nayprzod Anglik z rana obudzony, obraca ſwe oczy ná przeciw okien, promienie ſłoneczne te przenikaiące zdaią ſię iemu przywracać nowe życie ale gdy tym cieſzyć ſię zamyśla, narzeka natychmiaſt, gdy przypomni ſobie, iż za światło przyświecaiące abyś ſię ubrał potrzeba zapłacić. Tak ieſt Mości Panie, promienie ſłoneczne ſą w liczbie podatkowania. Już wſtał naſz wolno myślący obywatel, chce obmyć ręce y twarz,

ale

ale tego uczynić nie zdoła bez opłacenia ſię. Woda którą ſię umywa, mydło którego używa ieſt oſzacowane. Zamyslaſz wyczyścić zęby, prоſzki lub wodka do tego ſłużące od podatku nie ſą wolne. Bielizna z halſztukiem, nawet odzieſz ſama gdyby była iedwabiem wynaſzyta, y tu podatek.

Nieſpokoyny Anglik, zamyśla iuż o napoiu rannym, zbliża ſię do ognia, ale węgle iego, herbata którą bierze, woda w którą kładzie, cukier który ſię rozpływa, to wſzyſtko ieſt w przepiſach taxy podatkowey. Chceſz ſię przeiechać karetą, koła które ſię obracaią; lokaie którzy za tąż ſtoią, rownina po którey przebiega, każdy z tych w ſzczegulności punkt, znayduie ſię w Regeſtrach Poborowych. Zobaczmyż go pod Ręką Fryziera pomada, puder, ſzpilki łabedzik grzebień y te otaxowane. Po obiedzie którego każdą potrawę opłacił ſowicie naſz zmartwiony Obywatel, aby ſtrawił przy wolności, kładzie ſię na kanapie, przez nieſzczęście widzi, rzeźba, pozłota, galony y materya, to od każdey, to po temu od łokcia w poborze wyrachowano. Pije Poncz, aliści wſzyſtkie

ſtkie przyprawy do tego wchodzące, w tym każe ſobie przynieść wina, y to ieſt w gatunkach podatków więcey tegoż piie, więcey też opłaca do ſkarbu publicznego. Lokay przynosi mu liſt z poczty, oddawaiący y liſt otaxowany. Wypłaca długi zaciągnione, lub też odbiera od swoich dłużników, chceli z okoliczności ſwoich przypadków wydać przeſtrogę in Publicum, wprzod od tey wypłaca dwa ſzelągi; y 6. feników C 1.ſzeląg zabiera w ſobie 12 feników to ieſt około 9. czeſkich fenik zaś 9. denarów. monety Angielſkiey. Zawiera któregokolwiek rodzaiu kontrakt, ſtara ſię o przyiaźń dożywotnią, obowięzuie ſię ſzlubami ſtanu małżeńſkiego, na te wſzyſtkie punkta ſą nowo włożone podatki. Otoż Mci Panie, niedoſkonałe ieſzcze wyrazy położenia przykrego, w których ſię znayduie wolny Anglik, w wolności naypierwſzy względem wſzyſtkich Rządów Europeyſkich.

Ale coż WMCP. pomyślisz, iak ſądzić y dociec potrafiſz inney przyczyny, która w Państwie Roſsyiſkim, tak w Rządach ſwoich abſolutnym, gdzie poddani ślepo, wychodzącym ukazom ſą poſłuſzni

rożne

rożne ſkutki ſprawuie. Według ukazu nie dawno wyſzłego z woli Imperatorowy Roſsyiſkiey dziś ſzczęśliwie Panuiącey, poddani maią wypłacać podatki w tym ſpoſobie w W. Prowincyach, całey Ukrainy y Xięſtwach Inflant Eſtonii y Finlandyi wypłacać maią corocznie do ſkarbu publicznego Kupcy y wſzyſcy handlem bawiący ſię po miaſtach, y wſiach ieden od ſta z zebranych, lub w handlu będących kapitałow, Mieſzczanie po Rublu iednym y 20 kopiiek od głowy każdey męſkiey w ich domach. Chłopi czyli to należący do Korony czyli do Panow od głowy po 70 kopiiek. Prawo wyłączaiące od ſprzedaży wodek należeć będzie do miaſt, to z tey przyczyny wypłacać będą do utrzymowania potrzeb Magiſtratom y zapłatę Oſobom ná urzędach będącym. W trzech zaś Prowincyach małey Roſsyi Chłopi do Korony należący po Rublowi iednemu, Kozacy zaś po Rublowi y 20 kopiiek od każdey głowy męſkiey corocznie wypłacać maią.

Coż ieſt iż wolny Anglik myśli mowi y czyni wolno, á podatek uciązliwy, co więcey każdey rzeczy przeznaczony, wymuſza w poniewolności z

uſzczerb-

uszczerbkiem maiątku swego wypłacać tych wszystkie gatunki. Przeciwnym sposobem bez wolności działania zostaiący Moskal z wolnością bo chętnie danine umiarkowaną odd ie Skarbowi Koronnemu. Pierwszey przyczyny przeciwny skutek w Anglii działaią, Jey nie doszedłeś WMCP. Zatym druga w Państwie Rossyiskim znayduiąca się przed Jego poznaniem być musi ukryta; bo przeciwnych rzeczy przyczyn w tymże rodzaiu, iest iedno poznanie, iednymże zmysłem dotknięcia, ciepło y zimno twardość y miękkość rozpoznaiemy. Toż y w naukach lekarska sztuka o zdrowiu y chorobach, lekarstwie y truciznach poznawać usiłuie.

Wszakże y sławny P. *Montesquieu* dochodząc przyczyn wzrostu wielkości Państwa Rzymskiego odkrył wraz co było pierwszym powodem do ostatniego tegoż upadku. Albo iak powiedział inny: Państwa poczynaią tykać się swey ruiny kiedy przychodzą do zbyt okazałego szczęścia y moment ich wysokiey chwały ściąga okropną chwilę ich upadania.

Wypis

Wypis z Zycia Sławnego Noufchirwana *w Indyach.*

Noufchirwan, którego drugim Salomonem Indyi zwano, był dla fwoich przymiotów y gruntowney umieiętności godnym podziwienia y ufzanowania widokiem powfzechności. Monarchowie fami nawiedzali go, dla nauczenia fię iak fzacować mądrość y miłość narodu przynależy. Gdy tedy pewnego Krol Indyifki Cefarz Chińfki y Konftantynopolitańfki w Jego Dworze znaydowali fię, zapytał on każdego z tych wielkich Duchów, w poufałey z niemi rozmowie, dokądby naypierwfze ich fkłonności dążyły y coby fię onym naywiękfzym fzczęściem być zdawało?

Ja odpowiedział Cefarz Konftantynopol: fądzę fię być nayfzcześliwfzym, kiedy każdemu potrzebnemu, tak iako wymaga iego nędza łafkę moią okazać mogę, a ia rzecze Cefarz Chińfki, moie ukontentowanie zafadzam na tym że rad odpufzczam tym którzy mnie obrazili lubo nie zbywa mi na władzy do ich ukarania.

Mnie zaś odpow e Król Indyiſki zdaie ſię nayw. ękſze ſzczęście gdy widzę że dobrzy mnie kochaią a źli ſię obawiaia. Zacne Xiążęta odpowie *Nouſchirwan*, iedna tylko ieſt cnota, á wſzyſtko co ona wpaia powinno być dla mądrych, równie ſzacowne, równ e przyiemne y życzenia równie godne macie tu o wielorakim gatunku cnoty między ſobą mowę to ieſt: o ſzczodrobliwości, łagodności y ſprawiedliwości, ná których każdy z was zaſadza ſzczęście ſwoie, á ia życzę żebyście nie obierali ſobie żadney z nich poiedynczo lecz ćwiczyli ſię we wſzyſtkich oraz á doydziecie wierzchołka ſzczęśliwości. *R. V. Spalart.*

U W A G A

O ſoldze ktorąśmy powinni rozumowi.

Umyſłowi potrzebny ieſt zawſze ſpoczynek, uſtawiczne natężenie trudzi go, co mowię; uſtawiczne silenie ſię podkopuie, niſzczy y gubi w żyłach zrzodło życia- Zołnierz ſkraca ſobie życie wielością trudów. Dworzanin zabiia ſię, uſtawnym chodzeniem z góry ná doł z dołu na górę po wſchodach. Uczony

liczbę dni swoich umnieyfza, przez zbyteczne silenie się rozumu y przez uporczywość w pracy, która go przykutym do stołka, y przywiązanym do Xiążek ustawnie trzyma. Zkąd daley idzie, że iako powinniśmy przez pracę leczyć te choroby, które z prożnowania y gnusności pochodzą tak podobnym sposobem trzeba nam sobie przez nieiakie rozrywki, ulżyć tych przykrości, które praca rodzi. *Reszta będzie na potym.*

Specyfikacya Konskrypcyi Dusz, Li tylko w murach Stołecznego Miasta Krakowa będących, procz Zamku Krakowskiego który w Taryffę nie wchodzi, i Juryzdykcyi po zamiastem będących; przez lat trzy *iako niżey Anno 1784.*

A. 1781. znaydowało się in Summa Dusz 10376.

1782. znaydowało się - - 9490

1783. znaydowało się - - 9508

Z Jurysdykcyi po za Miastem znayduiący się, Specyfikacya, w dalszych Wiadomościach mieścić się będzie.

Obwieszcza się WJMC Panow Prenumerantow Dykcyonarza Służącego do poznania Historyi Naturalney, że iuż Tom drugi wyszedł z pod Prassy Drukarskiey, aby WW. Prenumeranci, przysełali po niego z Rewersami, za których ukazaniem każdemu będzie wydany.